

ปิติกุณ เสดะปุระ, ฉันทชนก อินทร์ศรี, ปรัชกร ปิงกัน, รักนิรันดร์ เครือประเสริฐ, โชติมณี สุกุณพันธ์, กวินนา เกิดสูง, ภัทลิตา ทวีวิทยาการ
ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคและภัยสุขภาพที่สำคัญประจำสัปดาห์ที่ 12 ระหว่างวันที่ 24-30 มีนาคม 2562 ทีมตระหนักรู้สถานการณ์
กรมควบคุมโรค ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์บี ในเรือนจำแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร พบผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่เป็นกลุ่มก้อน 508 ราย ในเรือนจำแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร เป็นเรือนจำผู้ต้องขังชาย มีผู้ต้องขังทั้งหมด 6,700 คน แบ่งเป็น 6 แดน พบผู้ป่วย 508 ราย ผู้ป่วยยืนยัน 6 ราย ผู้ป่วยทั้ง 508 ราย กระจายอยู่ในทุกแดน พบอัตราป่วยสูงสุดในแดน 5 รองลงมาเป็นแดน 6 รายแรกเริ่มป่วยตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2562 มีผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในแผนกผู้ป่วยใน 50 ราย ได้รับยา Oseltamivir ทุกราย ไม่มีผู้ป่วยเสียชีวิต ปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการระบาดครั้งนี้ คือ บริเวณชั้นล่างของอาคารแดน 5 เป็นลานกิจกรรมสำหรับการศึกษาซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาพฤตินิสัย และศูนย์ฝึกอาชีพ โดยผู้ต้องขังจากทุกแดนจะมาเรียนในวันจันทร์-ศุกร์และภาวะความเป็นอยู่แออัดในเรือนจำ ทางเรือนจำได้ดำเนินการให้ความรู้สุขภาพแก่นักโทษ เน้นย้ำเรื่องการทำความสะอาดพื้นที่ในเรือนจำที่เป็นจุดเสี่ยงแพร่โรค และคัดกรองเพื่อค้นหาผู้ป่วยรายใหม่ โดยผู้คุมจะวัดอุณหภูมิวันละ 3 ครั้ง ถ้ามีไข้สูงตั้งแต่ 39 องศาเซลเซียสขึ้นไป จะให้ยาต้านไวรัส Oseltamivir รวมถึงได้จัดพื้นที่แยกผู้ป่วยไว้ที่แดนที่ 5 และ 6 โดยแยกกักผู้ป่วยไว้ในแดนที่ 5 จำนวน 293 ราย แดนที่ 6 จำนวน 165 ราย แยกรักษาที่สถานพยาบาล จำนวน 50 ราย โดยไม่ให้ผู้ต้องขังกลุ่มนี้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ต้องขังอื่น ๆ และผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยจะงดการพบญาติประมาณ 2 สัปดาห์ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง สนับสนุนสื่อแผ่นพับและโปสเตอร์ เรื่อง โรคไข้หวัดใหญ่และการล้างมือ เจลล้างมือชนิดปั๊ม สบู่เหลวล้างมือ ยาต้านไวรัส Oseltamivir และหน้ากากอนามัย

2. โรค布鲁เซลโลสิสเสียชีวิต จังหวัดนครสวรรค์ พบผู้เสียชีวิต 1 ราย เพศชาย อายุ 24 ปี ขณะป่วยอยู่ตำบลหนองกรด อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีโรคประจำตัวมะเร็งต่อมไทรอยด์ระยะลุกลาม ได้รับการรักษาด้วยวิธีเคมีบำบัด และฉายแสง 7 ครั้ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ในเดือนมกราคม 2562 มีอาการแขนขาอ่อนแรง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เป็นผู้ป่วยติดเตียง อาชีพว่างงาน เริ่มป่วยเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2562 มีอาการไอ มีเสมหะสีเหลือง มีไข้ หายใจเหนื่อย ทานไม่ได้ เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ วันที่ 17 มีนาคม 2562 ด้วยอาการมีไข้สูง หายใจเหนื่อย ปัสสาวะสีเข้ม แขนและเท้าบวม แพทย์วินิจฉัยปอดอักเสบและติดเชื้อในกระแสเลือด วันที่ 20 มีนาคม 2562 เสียชีวิต ผลการตรวจตัวอย่างเลือดเพาะเชื้อทางห้องปฏิบัติการ พบเชื้อ *Brucella* spp. ที่บ้านไม่มีสัตว์เลี้ยง ไม่มีประวัติสัมผัสสัตว์ แต่มีประวัติสัมผัสมูลสัตว์และมีคอกวัวในหมู่บ้านห่างจากบ้านผู้ป่วยประมาณ 2 กิโลเมตร ก่อนจะเป็นผู้ป่วยติดเตียงมีประวัติชอบทานเนื้อกระทะจากการทบทวนข้อมูลย้อนหลังปี 2561 จังหวัดนครสวรรค์ มีรายงานผู้ป่วยยืนยัน布鲁เซลโลสิส 1 ราย เพศหญิง อายุ 25 ปี อาศัยอยู่ที่ตำบลหนองกรด อำเภอเมือง ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านของผู้ป่วยทั้ง 2 ราย ประมาณ 4 กิโลเมตร สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 นครสวรรค์ ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับโรค布鲁เซลโลสิสแก่ญาติ แนะนำการบริโภคอาหารที่ถูกสุขอนามัย ดูแลสภาพแวดล้อมของบ้านให้สะอาด วิธีการป้องกันตนเองจากการสัมผัสเชื้อ และได้ส่งตัวอย่างเชื้อบริสุทธิ์ (Pure culture) ของผู้เสียชีวิต ไปตรวจเพื่อยืนยันและจำแนกหาสายพันธุ์ *Brucella* ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2562 อยู่ระหว่างการตรวจ ปศุสัตว์ จังหวัดนครสวรรค์ เข้าสำรวจพื้นที่เพื่อค้นหาสัตว์นำโรค และได้เจาะเลือดสัตว์บริเวณใกล้เคียง เพื่อส่งตรวจหาเชื้อ *Brucella*

3. โรคไข้กาฬหลังแอ่นเสียชีวิต จังหวัดสมุทรปราการ พบผู้เสียชีวิต 1 ราย เป็นเด็กชาย อายุ 1 ปี 6 เดือน ขณะป่วยอยู่ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เริ่มป่วยวันที่ 22 มีนาคม 2562 เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ กทม. ในวันที่ 23 มีนาคม 2562 ด้วยอาการมีไข้ ผื่น กระสับกระส่าย อาเจียน มีจ้ำเลือด ถ่ายเหลว เชื้อขาว ช็อก วันที่ 23

มีนาคม 2562 เสียชีวิต ผลตรวจความสมบูรณ์ของเลือดพบเม็ดเลือดขาว 16,920 เซลล์ต่อลูกบาศก์มิลลิเมตร เป็นชนิดนิวโทรฟิล ร้อยละ 92 ลิมโฟไซต์ร้อยละ 2 โมโนไซต์ร้อยละ 3 เบซิฟิลร้อยละ 5 น้ำไขสันหลังตรวจพบเม็ดเลือดขาว 78 เซลล์ต่อลูกบาศก์มิลลิเมตร ค่าโปรตีน 65 mg/dl น้ำตาล 188 mg/dl ผลการเพาะเชื้อ พบเชื้อ *Neisseria meningitidis* อยู่ระหว่างการตรวจ Serotype ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มีผู้สัมผัสร่วมบ้านทั้งหมด 7 คน ไม่มีอาการป่วย และมีผู้สัมผัสในสถานพยาบาลทั้งหมด 33 คน (เป็นหญิงตั้งครรภ์ 1 คน) ได้รับยา ciprofloxacin 500 mg. แล้ว 32 คน ยกเว้นหญิงตั้งครรภ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ ดำเนินการควบคุมโรคโดยให้ยาในผู้สัมผัสร่วมบ้านทุกคน

4. การระบาดของโรคไทรโนเป็นกลุ่มก้อน จังหวัดบุรีรัมย์ พบผู้ป่วยโรคไทรโนเป็นกลุ่มก้อน 3 ราย พบผู้เสียชีวิต 1 ราย เป็นเด็กหญิงไทย อายุ 1 เดือน อาศัยอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และพี่สาว 2 คน (5 ขวบและ 3 ขวบ) เริ่มป่วยวันที่ 1 มีนาคม 2562 มีอาการไอ มีเสมหะ จึงได้พาไปรักษารักษาตามอาการที่ รพ.สต.โคกขมิ้น และกลับไปรักษาตัวที่บ้าน ต่อมาอาการไอหนักมากขึ้น ดุนนมไม่ได้ จึงได้พาไปรักษาเป็นผู้ป่วยใน ที่รพ.พลับพลาชัย ในวันที่ 2 มีนาคม 2562 แพทย์วินิจฉัย เบื้องต้น Pneumonia เจ้าหน้าที่ได้ให้การรักษารวดเร็ว แต่อาการไม่ดีขึ้น มีอาการไอจนปากเขียว ตัวเขียว หายใจหอบ จึงได้ส่งต่อผู้ป่วย ไปยังรพ.บุรีรัมย์ วันที่ 3 มีนาคม 2562 และเสียชีวิตลงในวันที่ 7 มีนาคม 2562 ทางรพ.บุรีรัมย์ได้เก็บตัวอย่าง Nasopharyngeal Swab ส่งตรวจ Real-Time PCR ที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ผลตรวจพบเชื้อ *Bordetella pertussis* จากการสอบสวนโรคพบว่า บิดาและมารดาทำอาชีพค้าขาย พบเด็กในค้าขาย เพศชาย อายุ 15 ปี และน้องสาว อายุ 5 ปี มีอาการไอ จึงเก็บตัวอย่างส่งตรวจที่สถาบันบำราศด้วยวิธี PCR ผลพบเชื้อ *Bordetella pertussis* รวมผู้ป่วยยืนยันทั้งสิ้น 3 ราย อยู่ระหว่างดำเนินการสำรวจความครอบคลุมวัคซีน DTP ในเด็กอายุ 0-7 ปี แล้ว ทำ Catch up ในเด็กที่ยังไม่ได้รับวัคซีนให้ครบ 100% และค้นหาสอบสวนโรค ผู้สัมผัส/ผู้มีอาการ เพิ่มเติม พบผู้สัมผัสใกล้ชิด จำนวน 5 ราย ได้แก่ บิดา มารดา พี่สาว 2 คน และเพื่อนมารดา 1 คน ไม่มีอาการ ได้ให้ยา Azithromycin พร้อมติดตามการกักกันจนครบ

5. การบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการขนส่งทางถนน จังหวัดพิษณุโลก พบผู้บาดเจ็บ 3 ราย ผู้เสียชีวิต 5 ราย เหตุเกิดในวันที่ 26 มีนาคม 2562 เวลา 17.30 น. บริเวณถนนทางหลวงหมายเลข 12 พิษณุโลก-หล่มสัก บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 258 หมู่ 1 บ้านวังดินสอ

ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยข้อมูลจากรายงานข่าวแจ้งว่ารถยนต์กระบะ 4 ประตู มาจากจังหวัดขอนแก่น มีผู้โดยสารรวม 8 ราย เพื่อเดินทางไปหาญาติที่จังหวัดอุดรธานี จนมาถึงจุดเกิดเหตุคนขับรถหลับใน ทำให้รถยนต์พลิกคว่ำชนกับเสาไฟส่องสว่างข้างทาง มีผู้เสียชีวิตโดยติดภายในรถ จำนวน 4 ราย (ชาย 3 ราย หญิง 1 ราย) นอกจากนี้พบเด็กชายกระเด็นออกมานอกตัวรถเสียชีวิต 1 ราย รวมทั้งสิ้น 5 ราย นอกจากนี้ ยังมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีก 3 ราย ทางเจ้าหน้าที่ปฐมพยาบาล แล้วรีบนำส่งโรงพยาบาลวังทอง

การดำเนินการ วันที่ 27 มีนาคม 2562 สคร.2 ได้ร่วมลงสอบสวนสาเหตุการบาดเจ็บและเสียชีวิตร่วมกับทีมจังหวัดและอำเภอ

6. การระบาดของโรคหัดในโรงงาน 2 แห่ง จังหวัดนครปฐม พบผู้ป่วยสงสัยโรคหัดจำนวน 42 ราย ในพนักงานของโรงงาน 2 แห่ง ใน อ.บางเลน จ.นครปฐม เป็นผู้ป่วยจากโรงงาน A 38 ราย (อัตราป่วยร้อยละ 2.92) และโรงงาน B 4 ราย (อัตราป่วยร้อยละ 0.44) ได้รับการรักษาเป็นผู้ป่วยนอก 19 ราย รักษาเป็นผู้ป่วยใน 4 ราย ไม่มีผู้ที่มีภาวะแทรกซ้อนรุนแรง โดยผู้ป่วยรายแรกของโรงงาน A เป็นชาวพม่า เริ่มป่วยวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 ต่อมาได้มีการระบาดไปยังโรงงาน B โดยผู้ป่วยรายแรกของโรงงาน B เริ่มป่วยวันที่ 7 มีนาคม 2562 มีประวัติสัมผัสกับญาติที่ทำงานที่โรงงาน A ที่มีอาการป่วย โดยนั่งรถยนต์และทานอาหารร่วมกัน ไม่มีผู้สัมผัสที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ผู้ป่วยสงสัยโรคหัด มีประวัติสัมผัสผู้มีอาการเข้าได้กับโรคหัด จำนวน 6 ราย เป็นการสัมผัสเพื่อนร่วมงาน 4 ราย และสัมผัสจากญาติ 2 รายที่ทำงานในโรงงาน 2 แห่งนี้เช่นกัน

ปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการระบาดพบว่า มีการใช้แก้วน้ำร่วมกัน ห้องพักมีผู้อาศัยจำนวน 4-5 คนต่อห้องและการระบายอากาศภายในห้องไม่ถ่ายเท มีการทำงานในห้องปรับอากาศ

การดำเนินการ

1. ขอสนับสนุนวัคซีนโรคหัดจากสำนักวัคซีน เน้นให้ในกลุ่มแผนกที่มีอัตราป่วยมากกว่า 2% และฉีดวัคซีน MR ให้พนักงานโรงงาน 990 โดส เรียงตามความสำคัญของกลุ่มเป้าหมายตาม “แนวทางการบริหารวัคซีน MR990 doses”

2. วางแนวทางการเฝ้าระวังผู้ป่วยรายใหม่และการส่งข้อมูลร่วมกับโรงงาน รพ.สต.บางปลา และ รพ.บางเลน ต่อเนื่องจนครบ 1 เดือนหลังจากผู้ป่วยรายสุดท้ายเริ่มมีอาการ

3. ให้ความรู้สุขภาพเกี่ยวกับโรคหัดและการป้องกันควบคุมโรคแก่เจ้าหน้าที่และพนักงานเก็บแก้วน้ำดื่มสาธารณะออกจากบริเวณตู้กินน้ำทุกตู้

4. ตรวจสอบความครอบคลุมในพื้นที่ระบาด ให้ Vaccine

coverage MMR ครอบคลุม 95%

7. การประเมินความเสี่ยงโรคหัด ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-29 มีนาคม 2562 ประเทศไทยพบผู้ป่วยโรคหัดจำนวนทั้งสิ้น 10,064 ราย เสียชีวิต 31 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.3 ตั้งแต่วันที่ 13-31 มีนาคม 2562 พบการระบาดจำนวน 5 เหตุการณ์ ในจังหวัดนครปฐม เชียงใหม่ และเพชรบุรี ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ (ร้อยละ 26) ต่อมาเป็นเด็กอายุ 1-4 ปี (ร้อยละ 23) จังหวัดที่พบอัตราป่วยสูงสุดคือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ในช่วงต้นปี 2562 แนวโน้มผู้ป่วยในภาพรวมลดลงในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 12 (แนวโน้มของจังหวัดยะลาและปัตตานีมีแนวโน้มลดลง แต่จังหวัดนราธิวาสยังคงสูงอยู่) ในขณะที่พบผู้ป่วยนอกเขตสุขภาพที่ 12 เพิ่มขึ้น ครอบคลุมของวัคซีน MMR1 ในภาพรวมประเทศอยู่ที่ร้อยละ 85.34-94.89 ส่วน MMR2 อยู่ระหว่างร้อยละ 79.27-91.44

มาตรการวัคซีนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกเขตสุขภาพเพื่อเพิ่มความครอบคลุมให้สูงถึงอย่างน้อยร้อยละ 95 สำหรับพื้นที่นอกเขตสุขภาพที่ 12 จำนวนผู้ป่วยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมักพบผู้ป่วยผู้ใหญ่ จึงประเมินว่าโอกาสจะมีการระบาดเป็นกลุ่มก้อนยังคงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ ที่มีคนอยู่อย่างหนาแน่น เช่น สถานประกอบการ โรงเรียน นอกจากมาตรการวัคซีนแล้ว ควรเน้นย้ำเรื่องการเฝ้าระวังอาการและการตรวจจับการระบาดอย่างรวดเร็วในสถานที่ลักษณะดังกล่าว

สถานการณ์ต่างประเทศ

1. สถานการณ์การระบาดของโรคไข้ลาสซา ประเทศไนจีเรีย

ข้อมูลจากเว็บไซต์ CIDRAP รายงาน ณ วันที่ 26 มีนาคม 2562 สถานการณ์การระบาดของโรคไข้ลาสซาในประเทศไนจีเรียพบผู้ป่วยเพิ่ม 23 ราย ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา ตามรายงานล่าสุด

ของศูนย์ควบคุมโรคไนจีเรีย (NCDC) ซึ่งตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึงปัจจุบันพบผู้ป่วยยืนยันทั้งสิ้น 495 ราย ในจำนวนนี้เสียชีวิต 114 ราย ผู้ป่วยเข้าข่าย 15 ราย ผู้เสียชีวิตรายใหม่เพิ่มขึ้นทำให้อัตราป่วยตายเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22.1 เป็นร้อยละ 23.0 แต่จำนวนผู้ป่วยโดยรวมในสัปดาห์ที่ผ่านมาไม่น้อยกว่าในสัปดาห์ก่อนหน้า ซึ่งแสดงให้เห็นตามแนวโน้มของโรคที่ลดลงในเดือนกุมภาพันธ์และช่วงต้นเดือนมีนาคม 2562 มีผู้ป่วยรายใหม่ซึ่งเป็นผู้ป่วยรายที่ 16 ในการระบาดครั้งนี้ เป็นบุคลากรทางการแพทย์

โดยทั่วไปโรคไข้ลาสซาติดต่อโดยการติดเชื้อโรคจากหนูที่ติดเชื้อหรืออาหารที่ปนเปื้อนปัสสาวะหรืออุจจาระของหนูที่ติดเชื้อ แต่การติดต่อจากคนสู่คนถูกตั้งข้อสังเกตในการระบาดของโรคลาสซาในประเทศไนจีเรีย

2. สถานการณ์โรคเมอร์ส ประเทศซาอุดีอาระเบีย

ข้อมูลจากเว็บไซต์ CIDRAP รายงาน ณ วันที่ 28 มีนาคม 2562 กระทรวงสาธารณสุขประเทศซาอุดีอาระเบีย รายงานในวันนี้ว่าพบผู้ป่วยโรคเมอร์สเพิ่ม 2 ราย จากเมือง Hofuf และ Riyadh ตามรายงานทางระบาดวิทยาฉบับล่าสุด ประจำสัปดาห์ที่ 13 รายแรกเป็นเพศหญิง อายุ 53 ปี จากเมือง Hofuf ถูกระบุว่าเป็น primary case ซึ่งหมายความว่าผู้ป่วยน่าจะไม่ได้รับเชื้อไวรัส MERS-CoV จากผู้ป่วยรายอื่น และไม่มีประวัติสัมผัสสูง ผู้ป่วยรายนี้เป็น primary case รายที่ 2 ของเมือง Hofuf ในช่วงหลายวันที่ผ่านมา รายที่ 2 เป็นเพศชาย อายุ 76 ปี จากเมือง Riyadh ผู้ป่วยรายนี้มีประวัติสัมผัสสูง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงของโรคเมอร์ส

จำนวนผู้ป่วยโรคเมอร์สของประเทศซาอุดีอาระเบียของปี 2562 รวมทั้งสิ้น 111 ราย ในจำนวนนี้ 57 ราย มีความเชื่อมโยงกับการระบาดใหญ่ในเมือง Wadi ad-Dawasir ซึ่งส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์
